

Odbijanjem vakcinacije rizikujemo da djeca obole od smrtonosnih bolesti, posljednji slučajevi nažalost to i dokazuju

U intervjuu za blog ZaSvakoDijete.ba povodom Sedmice imunizacije pedijatar prim.doc.dr. Lutvo Sporišević govori o važnosti imunizacije za svako dijete, opasnosti odlaganja ili odbijanja vakcinacije, značaju kolektivnog imuniteta i posljedicama koje opadanje kolektivnog imuniteta može donijeti te o tome kako su nakon posljednjih smrtnih slučajeva izazvanih morbilima u okruženju roditelji u BiH intenzivirali telefonske konsultacije i dolazak u pedijatrijske ordinacije po relevantne informacije o vakcinaciji.

ZaSvakoDijete.ba / 25. April 2018

Ohrabruje podatak da je primijetno da je u ordinacijama sve veći broj djece na vakcinaciji, ali su zbirni podaci o procijepljenosti i dalje alarmantni, a nizak vakcinalni obuhvat ispod preporučenoga može rezultirati ponovnom pojavom akutnih zaraznih oboljenja do epidemijskih razmjera. Pedijatar pojašnjava zbog čega morbili mogu biti opasni po život malih beba i osoba starijih od 20 godina koje nisu vakcinisane, te upozorava na sve niži nivo procijepljenosti vakcinom protiv dječije paralize koju iako pedijatar sa dugačkim stažom na svu sreću do sada nije imao priliku vidjeti u praksi:

“Moja saznanja o ovoj teškoj bolesti uglavnom se temelje na relevantnim stručnim publikacijama. Ne bih volio da se susretnem sa slučajem ili slučajevima dječije paralize”, upozorava prim.doc.dr. Sporišević.

U stalnom ste kontaktu s djecom i njihovim roditeljima. Kakvi su bili odjeci epidemije morbila koja je zbog niskog procenta procijepljenosti pogodila Srbiju izazvavši smrtne posljedice? Da li ste primijetili možda veći broj roditelja koji zovu, traže informacije ili u većem broju dovode djecu na vakcinaciju?

Nedavni slučajevi povećane učestalosti obolijevanja od morbila u našem okruženju intenzivirali su telefonske konsultacije i dolazak roditelja u pedijatrijske ordinacije s željom da saznaju relevantne informacije o MPR vakcinaciji, te je u posljednje vrijeme povećana MPR procijepljenost.

Proces imunizacije u BiH u posljednjem periodu znatno je ugrožen i procenat procijepljenosti pao je na opasno nizak nivo. Koliki je prema Vama dostupnim informacijama taj procenat trenutno i uolikoj mjeri je situacija alarmantna?

Situacija vezana za znatan pad procenta procijepljenosti djece u BiH je alarmantna, ne održava se preporučeni procenat procijepljenosti od 90-95 posto na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Nizak vakcinalni obuhvat ispod preporučenoga može rezultirati ponovnom pojavom akutnih zaraznih oboljenja do epidemijskih razmjera, koje se isključivo mogu spriječiti vakcinacijom/cijepljenjem. Relevantni podaci ukazuju da se trend niskoga obuhvata djece vakcinacijom nastavlja – aktualni procenat procijepljenosti u nekim područjima FBiH je 40 posto, a 2016. vakcinalni obuhvat za treću dozu vaccine/cjepiva za dječiju paralizu, difteriju, tetanus i veliki kašalj/hripavac (Polio, DTP) i prvu dozu MPR vaccine (vaccina za ospice/krzamak, zaušnjake i rubelu) bio je 80 odsto.

U slučaju izbijanja epidemije morbila, kolika je opasnost po djecu bez obzira da li su vakcinisana ili ne, kao i po odrasle, s obzirom da u određenim dijelovima BiH tokom rata mnogi nisu bili u prilici da se redovno vakcinišu po planu i program imunizacije?

MPR vakcinacija je jedini efikasan i siguran način sprječavanja oboljevanja od morbila. Dugogodišnja ili cjeloživotna zaštita oboljevanja od morbila (ospica) postiže se primjenom dvije (2) doze MPR cjeviva, koje se uobičajeno daje u periodu 12-15 mjeseci (primovakcinacija) i 4-6 godina (revakcinacija). Svi oni koji nemaju potpuni MPR vakcinalni status, bez obzira na dob, i/ili nisu preboljeli morbile mogu oboljeti od morbila. Morbili su akutna zarazna bolest svih dobnih skupina, te je bitno da i odrasle osobe imaju primjeren MPR vakcinalni status, to jeste da se i oni vakcinišu ako imaju neprimjeren ili nepoznat MPR status.

Protivnici vakcinacije koji su najčešće i sami vakcinisani često znaju reći 'Imam ja prijatelja nije vakcinisan kao dijete i nije se razbolio...'. Šta je to kolektivni imunitet i uolikoj mjeri je ugrožen padom procenta procijepljenosti?

Vakcinacija osim individualne zaštite omogućava zaštitu i onih pojedinaca koji se ne vakcinišu za određene akutne zarazne bolesti jer su mlađe životne dobi (dojenčad do 2 mjeseca života) ili se ne vakcinišu usljed postojanja realnih medicinskih kontraindikacija (na primjer oboljeli od poremećaja imuniteta i drugo). Pad procijepljenosti ispod 90-95 posto omogućava pojavnost akutnih zaraznih bolesti do epidemijskih razmjera, te se gubi zaštitna uloga kolektivnog imuniteta i kod pojedinaca koji se iz objektivnih razloga ne vakcinišu ili se ne mogu vakcinisati.

Koliko su morbili opasni, zbog čega dolazi do smrtnih ishoda i kod koje populacije u najvećoj mjeri?

Morbili mogu biti veoma ozbiljna bolest, pa usljed ozbiljnih komplikacija kao što su upala pluća, upala mekih moždanih opni i mozga, može dovesti do smrtnog ishoda. Uobičajeno su najčešće komplikacije u djece mlađe od 5 godina i odraslih iznad 20. godine života. Osobe s poremećajem imuniteta, kao i oni koji usljed zloćudnih oboljenja ili drugih oboljenja primaju kortikosteroide i citostatike mogu imati izuzetno tešku kliničku sliku morbila praćenu teškim formama upale pluća i progresivnom upalom mozga, što rezultira visokom smrtnošću.

Šta su, ukratko, morbili?

Morbili predstavljaju akutnu visoko zaraznu ozbiljnu bolest, koja je među najčešćim uzrokom smrti kod male djece. Sve dobne skupine, pa i odrasli, mogu oboljeti od morbila ako nisu primili dvije doze MPR vakcine ili nisu prethodno preboljeli ovu bolest. Prije uvođenja MPR vakcine, morbili su bili tipična dječija bolest praćena epidemijama svakih 2-5 godina. U periodu 2000-2015. zahvaljujući MPR vakcinaciji za 80 posto smanjena je smrtnost uzrokovana morbilima. Morbili se manifestiraju visokom temperaturom, upalom gornjih dišnih puteva, osipom po koži, upalom sluznica, a od komplikacija se mogu javiti proljev, upala uha, upala pluća, upala mozga i sljepoća. Učestalost upale mozga kod oboljelih s morbilima je 1: 200-5000, a u slučaju MPR vakcine izuzetno rijetko – 1 : 1. 000. 000. Potrebno je tačno izdiferencirati morbile od drugih osipnih zaraznih bolesti, a često anamnestički podaci iz osobne anamneze nisu tačni ili su nejasni. Sticanje imuniteta nakon preboljelih morbila može biti praćeno ozbiljnim komplikacijama, te je MPR vakcina jedino dokazan siguran i efikasan način sprječavanja i nadzora morbila.

BiH je skupa sa zemljama poput Rumunije i Gruzije svrstavana među zemlje sa visokom opasnošću od pojave dječije paralize, kao i s Ukrajinom u kojoj se na koncu paraliza I pojavila. Kolika je opasnost od pojave polio u BiH danas?

Dugogodišnja pozitivna iskustva vakcinacije protiv dječije paralize faktički su diljem svijeta omogućila eliminaciju dječije paralize. U Europi je Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) 2002. godine proglasila eradikaciju dječije paralize. Aktualni trend pada procenta procjepljenosti prisutan je i za vakcinu protiv dječije paralize (poliomijelitisa) jer se odražava nizak procenat procjepljenosti ispod preporučenih 90 posto. Svakako da postoji opasnost ponovne pojave dječije paralize jer je procjepljenost protiv dječije paralize ispod preporučenog procenta procjepljenosti.

Koliko je zdravstveni sistem bilo koje zemlje u kojoj je zahvaljujući imunizaciji polio godinama nepoznanica danas spreman da se nosi sa jednom takvom bolešću u slučaju njenog izbijanja?

Akutna zarazna oboljenja, kao i ostala oboljenja, imaju adekvatnu strategiju prevencije, liječenja i nadzora. Navedeno se odnosi i na eventualnu pojavu dječije paralize. Napore je potrebno usmjeriti na intenziviranje povećanja procenta procjepljenosti protiv dječije paralize jer ćemo jedino na takav način spriječiti pojavu

dječije paralize, koja može imati ozbiljne posljedice s nepovratnim paralizama mišića, doživotnom invalidnosti i smrtnim ishodom. Ne postoji specifičan efikasan lijek za dječiju paralizaciju.

Nerijetko se kaže kako je “vakcinacija žrtva vlastitog uspjeha” – ljudi jednostavno nisu imali priliku vidjeti davno iskorijenjene bolesti i misle da im se one ne mogu dogoditi. Dugogodišnji ste pedijatar sa velikim iskustvom, da li ste imali priliku uživo vidjeti pacijenta oboljelog od polio ili znate neki od kolega koji su imali priliku vidjeti ili liječiti takvog pacijenta?

Zahvaljujući najsigurnijoj i najučinkovitijoj medicinskoj preventivnoj aktivnosti vakcinaciji nisam do sada niti kao student ili liječnik praktičar vidio niti jedan slučaj dječije paralize. Uglavnom se moja saznanja o ovoj teškoj bolesti temelje na relevantnim stručnim publikacijama. Ne bih volio da se susretnem sa slučajem ili slučajevima dječije paralize. Samo vakcinacija sprječava pojavu dječije paralize, njen težak tok, paralize, invalidnost i smrtni ishod.

Iako postoje brojni dokazi, naučne činjenice, istraživanja i kontinuirane provjere, protivnici imunizacije sve to jednostavno negiraju i manipulišu poluinformacijama, izvlačenjem stvari iz konteksta i širenjem lažnih vijesti. Kako poboljšati komunikaciju pedijataru s roditeljima kako bi roditelji mogli od najstručnijih osoba dobiti pravu informaciju?

Roditelji trebaju imati povjerenje u liječnike praktičare i zdravstveni sistem koji su jedini stručni i relevantan izvor da ukažu na značaj i daju temeljne činjenice zasnovane na medicinski dokazanim spoznajama o vakcinaciji. U svakodnevnom radu liječnici i medicinske sestre-tehničari pokušavaju kontinuiranom komunikacijom da razriješe mnogobrojne nedoumice i daju odgovor na upite roditelja o imunizaciji djece. Stručne informacije o vakcinaciji na web portalima zdravstvenih ustanova i edukativni skupovi imaju značaja da roditelji dobiju stručne i relevantne informacije o vakcinaciji djece.

Često ćemo čuti kako “nema dovoljno informacija o vakcinama. Koliko ih ljudi zaista traže na pravoj adresi?

Mišljenja sam da ima dovoljno stručnih informacija o vakcinaciji. Bitno je da roditelji i ostali zainteresirani informacije traže od zdravstvenih profesionalaca i relevantnih stručnih izvora. Na taj način mogu doći do stručnih i tačnih informacija o vakcinaciji. Nažalost često se mogu naći informacije o vakcinaciji koje nisu utemeljene na medicinskim dokazima što utiče na neadekvatan stav roditelja o vakcinaciji.

Često se na internetu mogu čuti stavovi osoba koje kažu kako vjeruju vakcinama u Njemačkoj i drugim zemljama, ali ne i vakcinama u BiH te da djecu vakciniše tamo. Kakva je razlika između vakcina u Njemačkoj i onih koje dobijaju djeca u BiH?

U BiH se koriste kvalitetne vakcine kao i u Njemačkoj ili ostalim europskim zemljama, vakcine u BiH su kvalitetne i sigurne i u skladu su s europskim i bosanskohercegovačkim regulatornim agencijama (Agencija za lijekove i medicinska sredstva BiH). Vakcine koje djeca dobivaju u BiH su prestižnog međunarodnog kvaliteta uz striktno osiguranje transporta, primjerenog prostora i opreme za skladištenje, čuvanje i distribuciju vakcina.

Izazivaju li vakcine autizam?

Mnogobrojne relevantne stručne reference ukazuju da MPR vakcina ne izaziva poremećaj autističnog spektra (autizam), vakcinacija je jedno od najznačajnijih medicinskih dostignuća s aspekta sigurnosti i efikasnosti sprječavanja i nadzora akutnih zaraznih bolesti.

Roditelji često očekuju da pedijatar unaprijed preuzme odgovornost za eventualne nuspojave, 'potpiše garanciju', postavljaju pitanje odgovornosti u slučaju nuspojava za koje ukoliko se dese očekuju da neko unutar zdravstvenog sistema za to preuzme odgovornost... Šta od toga je realno moguće, a šta nije moguće izvesti i zbog čega?

Što je to u životu 100 posto sigurno? Ne možemo reći da je bilo što 100 posto sigurno. Nakon vakcinacije se mogu uglavnom javiti blage lokalne reakcije koje su prolaznog karaktera. Svake godine vakcinacijom se spašava tri miliona dječijih života, a dva miliona djece diljem svijeta godišnje umire od vakcinacijom preventabilnih bolesti koje se jedino vakcinacijom mogu spriječiti.

U vrijeme epidemije morbila u Srbiji koja je odnijela ljudske živote, nisu se mogli čuti glasovi antivakcinalista koji su inače veoma glasni i koji su na koncu doveli do smanjenja obuhvata imunizacije. Šta to vama kao pedijatru i stručnjaku govori?

Liječnici svoj stručni i znanstveni rad temelje na relevantnim stručnim dokazima, a ne na nestručnim i neprovjerenim informacijama. Nestručne i neprovjerene informacije dovode do iskrivljenja percepcije roditelja i njihovog bezrazložno lošeg stava o vakcinaciji što uvjetuje odbijanje ili odlaganje vakcinacije. Odbijanjem ili odlaganjem MPR imunizacije nažalost imamo povećanje oboljelih i umiranja od morbila diljem svijeta. Nažalost, ovo su dokazi da je uredan MPR vakcinalni status jedini efikasan i siguran način sprječavanja oboljevanja i umiranja od morbila.

O čemu svaki roditelj koji se zapita treba li ili ne vakcinisati svoje dijete treba da razmisli prije nego donese konačnu odluku?

Jedino se vakcinacijom akutne zarazne bolesti na najbolji i najsigurni način mogu spriječiti. Odbijanjem ili odlaganjem realizacije vakcinacije djece rizikujemo da djeca dobiju akutnu zaraznu bolest od kojih su većina potencijalno smrtonosne. Vakcinacija je cjeloživotna preventivna aktivnost sprječavanja ili značajnog smanjenja oboljevanja od akutnih zaraznih bolesti. Ako dijete iz određenih razloga kasni s vakcinacijom, a nema apsolutnih medicinski opravdanih kontraindikacija prema smjernicama SZO-e, treba što prije nastaviti s vakcinacijom kako bi se realizirao potpuni vakcinalni status djeteta prema nacionalnom kalendaru imunizacija.

ZaSvakoDijete.ba